

Sygn. akt I C 60/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 czerwca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Bożena Chłopecka

Protokolant: sekretarz sądowy Justyna Godlewska

po rozpoznaniu w dniu 9 czerwca 2020 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa J. M., A. M.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) z dnia 18 lutego 2010r. zawarta przez J. M. i A. M. z pozwanym (...) S.A. z siedzibą w W., jest nieważna,

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

III. ustala, że pozwany ponosi w całości koszty procesu z tym, że ich rozliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt IC 60/17

UZASADNIENIE

W pozwie z 17 stycznia 2017r. J. M. i A. M. wnieśli o:

- 1) zasądzenie od pozwanego (...) S.A. solidarnie na rzecz powodów kwoty 27.270,13 zł. oraz 18.879,01 CHF wskutek uznania umowy o kredyt hipoteczny za nieważną wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 grudnia 2016r. do dnia zapłaty,
- 2) albo w przypadku nie uznania żądania opisanego w pkt 1, zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 100.401,06 zł. wskutek uznania niektórych zapisów umowy kredytowej za bezskuteczne wobec powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 grudnia 2016r. do dnia zapłaty,
- 3) zasądzenie na rzecz powodów od pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przewidzianych oraz kosztów opłaty skarbowej w kwocie 34 zł.

Powodowie wskazali, że zawarli 18 lutego 2010r. umowę kredytu hipotecznego z poprzednikiem prawnym pozwanego, (...) Bankiem S.A. Przedmiotem umowy było udzielenie kredytu na kwotę 663.940 zł. Powodowie podnieśli, że niektóre postanowienia umowy są objęte nieważnością. Po pierwsze powodowie podnieśli niezgodność treści umowy z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe oraz art. 358¹§ 5 kodeksu cywilnego. Powodowie wskazali także na naruszenie zasady określoności świadczenia i niezgodnienie istotnych przedmiotowo elementów umowy, gdyż nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne były tak określone, że mogą ulec dowolnej zmianie wedle woli jednej ze stron. Ponadto powodowie podnieśli, że zapisy umowy dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, klauzule indeksacyjne kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a tym samym są bezskuteczne (k-2-136 pozew).

W piśmie procesowym z 10 grudnia 2018r. powodowie zmodyfikowali powództwo poprzez rozszerzenie żądania pozwu w następujący sposób:

- 1) powodowie zgłosili roszczenie ewentualne, które należy rozpoznać na wypadek oddalenia roszczenia zgłoszonego w pkt I pozwu, a przed roszczeniem zgłoszonym w pkt II pozwu, w postaci żądania ustalenia, że umowa kredytu hipotecznego zawarta między stronami jest nieważna, zaś żądanie stwierdzenia nieważności oparte jest na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym,
- 2) rozszerzyli żądanie określone dotychczas w pkt II petitum pozwu i wnieśli ewentualnie, w przypadku nieuznania żądania opisanego w pkt I i II o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 100.401,06 zł. (ewentualnie 20.335,47 CHF oraz 27.270,13 zł.) wskutek uznania niektórych zapisów umowy kredytowej za bezskuteczne wobec powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 grudnia 2016r. do dnia zapłaty.

Pozostałe żądania pozwu powodowie pozostawili bez zmian (k-728-733).

W kolejnym piśmie procesowym z 15 lutego 2019r. powodowie zmodyfikowali powództwo w ten sposób, że wnieśli o:

1) ustalenie, że umowa zawarta między stronami jest nieważna, z tym że żądają uznania umowy za nieważną na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 87.653,04 CHF jako zwrotu świadczeń nienależnych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 24 grudnia 2016r. do dnia zapłaty, przy czym datą wymagalności roszczenia jest 23 grudnia 2016r., a wartością przedmiotu sporu jest kwota kredytu określona umową t.j. 663.940 zł.,

2) ewentualnie na wypadek nieuznania żądania opisanego w pkt I, powodowie wnieśli o ustalenie, że poniższe zapisy umowy są bezskuteczne wobec powodów:

a) § 1 ust. 3 umowy „Waluta waloryzacji kredytu: CHF”,

b) § 8 ust. 1 umowy „Kwota uruchomionego kredytu/transzy wyrażona w walucie CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy kredytu” (klauzula indeksacyjna nr 1),

c) § 11 ust 5 umowy „Raty kapitałowo – odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50” (klauzula indeksacyjna nr 2),

d) § 1 ust. 3a umowy „Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 5 lutego 2010r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 246.350,78 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie (klauzula indeksacyjna nr 3),

e) § 13 ust.7 umowy „Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo – odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty” (klauzula indeksacyjna nr 4),

f) § 3 ust. 3 umowy „Ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu na 36-miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 180 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu. Kredytobiorca upoważnia bank do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 4,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie przez

kredytobiorcę, tj. 8.963,19 zł. oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 7 bez odrębnej dyspozycji (klauzula ubezpieczenia niskiego wkładu własnego),

oraz zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 100.401,06 zł. (ewentualnie 20.335,47 CHF oraz 27.270,13 zł.) wskutek pobierania przez pozwanego od powodów zawyżonych rat spłaty kredytu przez stosowanie bezskutecznych zapisów umowy wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 24 grudnia 2016r. do dnia zapłaty, przy czym datą wymagalności roszczenia jest 23 grudnia 2016r., a wartością przedmiotu sporu jest kwota kredytu określona umową t.j. 663.940 zł., z pozostawieniem pozostałych żądań bez zmian (k-748-773).

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości stawki minimalnej. Pozwany zakwestionował powództwo co do zasady, jak i wysokości. Pozwany zaprzeczył, aby:

- a) był zobowiązany do zapłaty na rzecz powodów kwoty dochodzonej pozwem,
- b) stronie powodowej przysługiwało w stosunku do strony pozwanej roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia w kwocie objętej żądaniem pozwu,
- c) jak twierdzi się w pozwie, pozwany arbitralnie ustalał należne tytułem spłaty raty kredytu,
- d) zachodziły przesłanki uznania postanowienia § 3 ust.3 oraz § 8 ust. 1, § 11 ust. 5 oraz § 13 ust. 7 umowy kredytu łączącej strony za abuzywne, czy wypełniające przesłanki z art. 385¹ k.c., oraz aby te postanowienia nie wiązały powoda jako kredytobiorcę będącego konsumentem,
- e) powodowie byli niedoinformowani albo nieświadomi ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu hipotecznego na 35 lat waloryzowanego kursem waluty obcej, zwłaszcza biorąc pod uwagę treść wniosku kredytowego oraz złożonego przy wniosku kredytowym oraz w umowie kredytowej w § 29 oświadczenia.

Ponadto pozwany zakwestionował wyliczenia załączone do pozwu, zarówno od strony matematycznej, wartości przyjętej w wyliczeniach, jak i założeń do ich sporządzenia oraz podniósł zarzut nieweryfikowalności tychże wyliczeń w obliczu nie podania założeń i danych źródłowych przyjętych do ich sporządzenia.

Pozwany zgłosił także zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia w zakresie kwoty odnoszącej się do pierwszej opłaty pobranej od powodów z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego wymienionej w § 3 ust.3 oraz od roszczenia za okres od dnia zawarcia umowy do dnia 17 stycznia 2014r. (k-151-419 odpowiedź na pozew).

Na ostatniej rozprawie strony postępowania podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

J. M. i A. M. w dniu 18 lutego 2010r. zawarli z (...) Bankiem umowę kredytu hipotecznego na kwotę 663.940 zł. w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego (§ 1 ust. 1 i 2 umowy).

Zawarcie umowy było poprzedzone złożeniem wniosku o udzielenie kredytu hipotecznego. Z treści wniosku wynika, że powodowie ubiegali się o kredyt w wysokości 663.940 zł., waloryzowany kursem CHF, na 30 lat. Kredyt miał zostać przeznaczony na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia od developera lokalu mieszkalnego. Jako docelowe zabezpieczenie spłaty kredytu miała zostać ustanowiona hipoteka na nabywanej nieruchomości. Powodowie złożyli oświadczenie dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, na mocy którego wyrazili zgodę na udostępnienie przez (...) Bank S.A. – (...) S.A. informacji dotyczących ich danych osobowych oraz objętych tajemnicą bankową. Powodowie w dacie ubiegania się o kredyt posiadali składniki majątku, które mogły stanowić dodatkowe zabezpieczenie spłaty kredytu. Powód posiadał oszczędności w kwocie 300.000 zł., zaś powódka – 200.000 zł. Ponadto powodowie byli właścicielami nieruchomości o wartości 1.300.000 zł. Powodowie oświadczyli,

że wcześniej zawarli dwie umowy kredytowe hipoteczne waloryzowane CHF - z (...) Bankiem S.A. (k-220-224 wniosek kredytowy).

Zgodnie z § 3 ust. 3 umowy zabezpieczeniem spłaty kredytu było m.in. ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu na 36-miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 180 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu. Kredytobiorca upoważnia bank do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 4,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie przez kredytobiorcę, tj. 8.963,19 zł. oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w § 7 bez odrębnej dyspozycji (klauzula ubezpieczenia niskiego wkładu własnego). W § 1 ust. 3 umowy wskazano, że walutą waloryzacji kredytu jest CHF. Zaś w § 8 ust. 1 umowy wskazano, że kwota uruchomionego kredytu/transzy wyrażona w walucie CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy kredytu (klauzula indeksacyjna nr 1). Zgodnie z § 11 ust 5 umowy raty kapitałowo – odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (klauzula indeksacyjna nr 2). Zgodnie z § 1 ust. 3a kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 5 lutego 2010r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 246.350,78 CHF. Kwota niniejsza ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w niniejszym punkcie (klauzula indeksacyjna nr 3). Zgodnie z § 13 ust.7 umowy wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo – odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (klauzula indeksacyjna nr 4) (k-34-40 umowa).

Strony w dniu 25 lutego 2010r. zawarły Aneks nr (...) do umowy. Zgodnie z tym aneksem zostało uzgodnione, że spłata kredytu będzie następowała w walucie waloryzacji – CHF. W dniu 11 maja 2011r. Aneksem nr (...) do umowy strony zmieniły marżę oprocentowania kredytu (k- 41-44 aneksy do umowy).

W piśmie z 13 grudnia 2016r. powodowie wezwali pozwanego do dobrowolnego spełnienia żądania powodów. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 16 grudnia 2016r., pozwany nie spełnił tego żądania (k-45-46 pismo).

Na wniosek strony powodowej został dopuszczony wniosek dowodowy z opinii biegłego w zakresie finansów i bankowości na okoliczność wyliczenia wysokości rat należnych pozwanemu obliczonych z pominięciem stosowania klauzul indeksacyjnych, wysokości i rat powstania szkody poprzez powielanie przez pozwanego zawyżonych rat spłaty kredytu. Z opinii wynika, że wysokość rat należnych pozwanemu obliczonych z pominięciem stosowania klauzul indeksacyjnych wynosi 230.660,19 zł., a wysokość szkody poprzez powielanie przez pozwanego zawyżonych rat spłaty kredytu wynosi 84.388,31 zł. (k-604-610 opinia biegłego dr R. P.).

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty złożone do akt sprawy oraz opinię biegłego, a także zeznania powodów.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy zawartej między stronami. Tak określone żądanie znajduje swą podstawę prawną w treści przepisu art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa; niepewność ta powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego prawa lub stosunku prawnego – w celu ochrony przed groźącym naruszeniem sfery uprawnień powoda (wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 1987 roku, III CRN 57/87, opubl. w OSNPG 1987, Nr 7, poz. 27). Skuteczne powołanie się na

interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie ryzyko naruszenia w przyszłości praw powoda. W przypadku, gdy dojdzie już do naruszenia prawa, w związku z którym stronie służy dalej idące roszczenie np. o świadczenie (danie, czynienie, zaniechanie lub znoszenie), wyłączona jest możliwość skutecznego wystąpienia z powództwem o ustalenie, skoro sfera podlegająca ochronie jest w takiej sytuacji szersza, a rozstrzygnięcie o różnicy zdań w stanowiskach stron nabiera charakteru przesłankowego. Takie stanowisko, które Sąd Okręgowy w całości podziela, wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 marca 2002 roku (II CKN 919/99, opubl. w Systemie Informacji Prawniczej LEX nr 54376).

Interes prawny będąc materialno-prawną przesłanką powództwa o ustalenie, badany jest przez Sąd z urzędu, a ustalenie jego braku skutkuje oddaleniem powództwa wprost bez analizy żądania powoda pod kątem merytorycznym. Zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z art. 6 k.c. powód powinien wykazać istnienie po jego stronie interesu prawnego.

Odnosząc powyższe rozważania do poczynionych w sprawie ustaleń Sąd doszedł do przekonania, że strona powodowa posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie. W tym miejscu należy powołać orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). W wyroku TSUE z 3 października 2019r. (C-260/18, K. D., J. D. przeciwko (...) Bank (...)), TSUE stwierdził, że art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków konsumenckich, należy interpretować w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Z tego wynika, że umowa takiego kredytu może być unieważniona, jeżeli usunięcie klauzuli waloryzacyjnej prowadzi do takiego wniosku, że umowa nie byłaby zawarta lub nie powinna być ze względu na abuzywność tego przepisu utrzymywana. Jednakże unieważnienie umowy zależy od woli konsumenta. Albowiem jeśli chodzi o znaczenie, jakie należy przypisać woli wyrażonej w tym względzie przez konsumenta, TSUE uściślił, w odniesieniu do obowiązku sądu krajowego w zakresie pominięcia, w razie potrzeby z urzędu, nieuczciwych postanowień umownych zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, że sąd ten nie ma obowiązku odstąpienia od stosowania danego warunku, jeżeli konsument, po powiadomieniu go przez ten sąd, ma zamiar nie podnosić jego nieuczciwego i niewiążącego charakteru, wyrażając w ten sposób dobrowolną i świadomą zgodę na dany warunek. Czyli, gdy sąd krajowy uzna klauzulę waloryzacyjną za wadliwą, to nie może zastępować wynikających z niej postanowień umownych za pomocą innych przepisów krajowych o charakterze ogólnym np. zasad współżycia społecznego, chyba, że ma przygotowany odpowiedni przepis określony przez TSUE jako „dyspozytywny” (co może np. oznaczać zastosowanie przepisów o wyzysku).

Powodowie w niniejszym postępowaniu zmierzali m.in. do ustalenia, że umowa o kredyt jest nieważna, nie dlatego, że tak czy inaczej była wykonywana, ale ze względu na zawarte w niej niedozwolone postanowienia. Powodowie zakwestionowali przepisy umowy w zakresie klauzul dotyczących waloryzacji kredytu, czyli zapisów zawartych w §1 ust. 3a, § 11 ust. 5, § 13 ust. 7, a także zapisy dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego § 3 ust. 3.

Biorąc pod uwagę twierdzenia powodów, że nie ma możliwości obiektywnego ustalenia kursu waluty, według którego następuje przeliczanie raty z CHF na PLN, a tym samym nie można ustalić jaka kwota jest należna pozwanemu z tytułu spłaty kolejnych rat, uznać należy, że niepewność sytuacji prawnej została wykazana w sposób uzasadniający rozpoznanie sprawy merytorycznie. Kwestia abuzywności klauzul umownych winna być badana na datę zawarcia umowy, a samo wykonywanie umowy, czyli dokonywanie spłaty rat w określonej wysokości, nie może mieć dla tej oceny przesądzającego znaczenia, a po drugie zdaniem Sądu wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej nie spowodowało ex lege zmiany stosunków umownych, lecz umożliwiło jedynie dokonanie takiej zmiany.

Przechodząc do meritum sprawy, należy wskazać, że zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy kredytu, tekst jedn. Dz. U. z 2002 roku, nr 72, poz. 665 ze zm.), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się

do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Zgodnie z art. 358¹ k.c., statuującym zasadę nominalizmu, jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej (§ 1). Strony mogą jednakże zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości (§ 2).

Podkreślić należy, że celem niniejszego postępowania było ustalenie, czy przedmiotowa umowa jest ważna. W razie bowiem stwierdzenia przez Sąd, tak jak zażądała tego strona powodowa, że chociażby część postanowień umowy, wskazanych przez powodów, była nieważna, z uwagi na ich abuzywność bądź też cała umowa była nieważna, to okoliczność ta mogłaby równocześnie wpływać na wysokość zobowiązania. W ocenie Sądu umowę tę należy uznać za nieważną.

Zgodnie z art. 385 § 2 zd. 1 k.c. wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 roku (sygn. akt I CSK 1049/14), którego tezy Sąd orzekający w niniejszej sprawie podziela, postanowienia bankowego wzorca umownego zawierającego uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzulę tzw. spreadu walutowego) nie dotyczą głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. Klauzula waloryzacyjna nie należy więc do postanowień określających główne świadczenia stron, a jest jedynie postanowieniem, które w sposób pośredni jest z nimi związana poprzez wywieranie wpływu na wysokość świadczenia.

Po pierwsze, należy zgodzić się z powodami, że metodologię wyliczania rat kredytowych, przyjętą przez Bank, należy uznać za niedopuszczalną. W szczególności niedopuszczalne było postanowienie § 11 ust. 5 umowy kredytu, wskazujące na metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut. Rację należy przyznać powodom, że nie było możliwości obiektywnego ustalenia kursu waluty, według którego miało następować przeliczenie raty z CHF na PLN, a w konsekwencji nie można było ustalić, jaka dokładnie kwota była należna pozwanej z tytułu spłaty kolejnych rat. Należy również wskazać, że kwestia odnosząca się do abuzywności postanowień umownych powinna podlegać badaniu na datę zawarcia umowy, natomiast samo wykonywanie umowy, czyli dokonywanie spłaty rat w określonej wysokości, nie mogło mieć dla tej oceny przesądzającego znaczenia.

Kredyt, który został udzielony powodom należy określić więc jako kredyt denominowany. Wskazany rodzaj kredytu nie posiada jednakże definicji legalnej wyrażonej w ustawie, jednakże wskazuje się, że jest to kredyt wyrażony w walucie obcej, natomiast uruchamiany w walucie polskiej. Kredytobiorca zaś dokonuje spłaty rat kapitałowo – odsetkowych w walucie polskiej po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień. W wykonaniu umowy o kredyt denominowany, bank nie zakupuje w sposób faktyczny waluty i nie sprzedaje jej klientowi, który dokonuje spłaty raty. Wszystkie operacje są wykonywane zatem jedynie „na papierze”, dla celów księgowych, natomiast do faktycznego transferu wartości dewizowych w którąkolwiek stronę nie dochodzi (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 07 maja 2013 roku, sygn. akt VI ACa 441/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 maja 2015 roku, sygn. akt I ACa 16/15).

Postanowienia zawarte w umowie, które dotyczą dokonywania przeliczenia wartości zadłużenia kredytobiorcy na CHF oraz wysokości rat spłaty kredytu z CHF na PLN są jedynie elementem klauzuli waloryzacyjnej w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c., która służy przede wszystkim „ustaleniu i utrzymywaniu wartości świadczeń w czasie” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 roku, sygn. akt I CSK 1049/14). Celem klauzuli waloryzacyjnej jest bowiem bez wątpienia zabezpieczenie kwoty głównej kapitału przed deprecjacją wartości pieniądza (inflacją) i cel ten jest dla prawników jasny i nie budzący wątpliwości (zamiast wielu zatem – por. Z.Radwański, A.Olejniczak, Zobowiązania- część ogólna, Warszawa 2005, s. 64 i nast.). Prawidłowo sformułowana klauzula waloryzacyjna powinna zatem brzmieć następująco : „o ile w określonym w umowie czasie nastąpi deprecjacja wartości pieniądza

będącego przedmiotem pożyczki, nastąpi waloryzacja niezapłaconej części kapitału głównego o kwotę wynikającą z wartości określonego w umowie miernika”. Niezgodność z prawem klauzuli tak skonstruowanej jak w umowie kredytowej będącej przedmiotem orzeczenia - jest wynikiem trzech czynników.

Po pierwsze nie została zastrzeżona w celu ochrony kapitału głównego powodów w umowie kredytowej. Wręcz przeciwnie – w okresie objętym umową (realizowaną zgodnie przez strony) nie tylko nie miała miejsce inflacja, lecz wręcz aprecjacja wartości złotego (inflacja zaczęła się w końcu 2018r.). Oznacza to sprzeczność tak ukształtowanej klauzuli zarówno z naturą stosunku prawnego jak i zasadami współżycia społecznego jak również nieuzasadniony niczym – to jest przesłanką ochrony kapitału głównego - zyskiem banku. Zysk w szczególności nieuzasadniony celem umowy kredytu, którym to celem nie jest zarabianie na różnicach kursowych lecz na odsetkach i pomocniczo jedynie - w przypadku znaczącej inflacji - stosowanie klauzul waloryzacyjnych, lecz jedynie dla ochrony wartości kapitału głównego, a nie dla dodatkowego (tu –bardzo znacznego) zysku,

Po drugie, w związku z pierwszym – w sensie finansowym tak ukształtowana umowa prowadziła do tego iż powodowie z pozwaną „grali” na parze walutowej PLN/CHF – w istocie bowiem wysokość każdorazowej raty miesięcznej była uzależniona od aktualnych zmian kursowych PLN/CHF (a dodatkowo od subiektywnie określonej dodatkowej marży banku). Tego typu mechanizm „gry walutowej” jest klasycznym mechanizmem stosowanym na rynku (...), gdzie zawierane są umowy definiowane jako umowy różniczkowe (kontrakty na różnicę, contract for difference, CFD), oczywistymi różnicami są jedynie te, że w przypadku CFD można „zamknąć kontrakt”, czyli zrealizować stratę lub zysk w każdym dniu roboczym funkcjonowania tego rynku walutowego i to przy zastosowaniu obiektywnego kursu walut, a w przypadku kredytu – dokonywało się to raz w miesiącu przy obliczaniu kolejnej raty kredytowej. Zatem - o ile na rynku (...) gracz może w każdej chwili zamknąć kontrakt i zrealizować zysk lub stratę, o tyle przy umowie kredytu ze względu na jej znaczącą wartość i trzymiesięczny okres wypowiedzenia powodowie nie mogli wycofać się z tej umowy. Sąd nie twierdzi przy tym, że tak sformułowana klauzula (jedynie metaforycznie można ją dalej nazywać „waloryzacyjną”) stanowi instrument finansowy jak również ma świadomość, że w pewnych okolicznościach klient „mógł wygrać”, wskazuje jedynie na skutki ekonomiczne takich klauzul i ich całkowitą niezgodność z celem waloryzacji umownej. Co oczywiście, jak już wskazano powyżej - oznacza sprzeczność zarówno z naturą stosunku prawnego jak i zasadami współżycia społecznego.

Po trzecie – w całości należy odrzucić popularną wśród instytucji kredytowych tezę, o tym, że klient banku zawierający umowę kredytu denominowanego we frankach szwajcarskim miał świadomość ryzyka walutowego. W przypadku tak ukształtowanego stosunku prawnego bank zobowiązany był do badania świadomości klienta na znacząco wyższym poziomie niż „zwykłego” klienta czy zwykłego kredytu a w przypadku uznania go za klienta nieprofesjonalnego wręcz odmówić zawarcia umowy na takich warunkach. Ze względu na fakt, że umowa kredytu jest w istocie umową adhezyjną, z niewielką dozą możliwości ingerowania klienta w jej warunki, poziom zaangażowania banku w badanie wiedzy klienta powinien spełniać najwyższe standardy - in concreto również poprzez przekazanie mu informacji, że potencjalnie zapłaci sumę główną kredytu w wysokości nawet dwukrotnie wyższej niż kredyt zaciągnięty (nie uwzględniając odsetek). Sąd podziela tu argumentację Sądu Najwyższego wyrażoną w wyroku z dnia 16 lutego 2012 r. (IV CSK 225/11, LEX nr 1163927, Biul.SN 2012/5/12), że nawet w przypadku, gdy dany standard informacyjny nie był zawarty explicite w przepisach prawa (w przypadku tego orzeczenia ze względu na brak implementacji postanowień dyrektywy 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych –MiFiD), to i tak standard taki wynika z obowiązku lojalności banku a zatem – z zasad współżycia społecznego i obowiązku działania profesjonalnego. Sąd ma oczywiście świadomość, że cytowany powyżej wyrok dotyczył terminowych operacji finansowych – jego przytoczenie i uwzględnienie jest jednak w pełni uzasadnione tym, że ekonomiczne skutki klauzul zastosowanych w ocenianej umowie kredytu są identyczne jak w przypadku transakcji terminowych (tu- z miesięcznym okresem rozliczenia).

Zgodnie zaś z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron,

w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego artykułu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Stosownie do treści art. 385¹ § 3 k.c., niezgodnione indywidualnie są natomiast te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Z przytoczonych regulacji wynika, że aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone, muszą zostać spełnione cztery warunki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem, 2) postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy głównych świadczeń stron.

W przedmiotowej sprawie wątpliwości nie budzi okoliczność, że zawierając z pozwanym umowę kredytową, powodowie posiadali status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., który stanowi, że za konsumenta uważa osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Z art. 58 § 1 k.c. wynika, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zaś z §3 tegoż artykułu wynika, że jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Dlatego też w powództwo zostało uwzględnione odnośnie żądania stwierdzenia nieważności umowy.

Natomiast żądanie co do zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kwoty wskazanej w pozwie oddalone, z tej przyczyny, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy strony powinny zwrócić sobie to co wzajemnie świadczyły. Zgodnie bowiem z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Ponieważ na taką okoliczność nie został powołany biegły, Sąd nie mógł orzekać w tym zakresie.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c.